

1298/757/9/97

Exnr. 14 van 20 Exn

Hfa

NOTA

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Nota bestemd voor

- CS
- HACIV
- HAO
- HAVI
- HAMIDKL
- HAMIDKLu
- HAMIDKM ✓

Nummer
DIS97002269

Datum
23 mei 1997

Onderwerp:
Inlichtingenbulletin

1. Hierbij doe ik U toekomen Inlichtingen-Bulletin nr. 19/97 van de MID.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

Brigade-generaal

Bijlagen

- 1 -

Opsteller

drs.

Doorkiesnummer

070-3188087

[REDACTED]

INLICHTINGEN-BULLETIN NR.: 19/97
(22 mei 1997)

Onderwerpen

Turkije	- Militaire samenwerking met Noord-Iraakse Koerden/militaire reactie buurlanden
Bosnië-Herzegovina	- SFOR-personeel vastgehouden
Rusland	- [REDACTED] ontslaat Minister van Defensie [REDACTED] en Chef Generale Staf - President schort inkrimping en resubordinatie Luchtlandingstroepen op - Observatiecapaciteit in militair ruimtevaartprogramma gedeeltelijk hersteld - Iran test Russische RD-214 raketmotor
Oekraïne	- Meningsverschil VS - Oekraïne over tactische ballistische raketten
Tadzjikistan	- Nieuwe overeenkomsten tussen regering en islamitische oppositie
Hong Kong	- Machtsoverdracht van Britse militairen aan Chinese militairen

TURKIJE

Militaire samenwerking met Noord-Iraakse Koerden/militaire reactie buurlanden
Inlichtingen wijzen uit dat geheime afspraken met Noord-Iraakse Koerden ten grondslag liggen aan de huidige, op 1 mei begonnen, Turkse militaire operatie tegen de PKK in Noord-Irak. Zoals bekend is de linksradicale Turks-Koerdische PKK, die strijdt voor een autonoom gebied in zuidoost Turkije, na de Turkse militaire offensieven van de afgelopen jaren uitgeweken naar Noord-Irak. De PKK-strijdgroepen en uit Turkije gevluchte PKK-sympathisanten hebben de laatste tijd steeds meer activiteiten ontplooid in het stamgebied van de Noord-Iraakse Democratische Partij van Koerdistan (DPK). Zo zijn er Iraaks-Koerdische dorpen overvallen, werd logistieke steun van deze Koerden geëist en ook gewerkt aan de totstandkoming van een autonoom PKK-gebied aldaar. De activiteiten van de PKK in

[REDACTED]

Noord-Irak werden vergemakkelijkt door de afwezigheid van het Iraakse gezag (als gevolg van de Golfoorlog 1991) en de terugtrekking van de UNHCR uit het gebied begin dit jaar.

Als gevolg van deze ontwikkelingen heeft DPK-leider [REDACTED] onlangs toenadering gezocht tot de Turkse militaire leiding. Dit overleg resulteerde uiteindelijk in het, heden onverminderd voortgaande, gemeenschappelijk offensief tegen PKK-bases. De sterkte van de ingezette Turkse troepenmacht bedraagt 10.000 à 15.000 man (i.t.t. de 50.000 man waarvan in de media sprake is) en er worden tanks (M-60, Leopard-1), getrokken artillerie, Cobra-gevechtshelikopters, alsook F-4 en F-16 gevechtsvliegtuigen ingezet. Voor Turkije biedt de samenwerking met de DPK de gelegenheid om de PKK opnieuw een slag toe te brengen. Voor de DPK is de Turkse militaire steun noodzakelijk om de opbouw van de sociaal-economische infrastructuur van de PKK in haar stamgebied te elimineren. Voorts is het Iraakse regime, hoewel zij tegen de Turkse interventie protesteert, in wezen content dat de vestiging van de militante PKK in het gebied waar geen Iraakse autoriteit bestaat, wordt tegengegaan.

Overigens vallen er sedert enkele dagen in het Syrische en Iraanse grensgebied met Noord-Irak militaire activiteiten te bespeuren. Er worden (beperkte) troepenconcentraties gemeld die ongetwijfeld zijn bedoeld als waarschuwing tegenover Turkije.

Tenslotte zijn er sterke aanwijzingen dat de Turkse militaire leiding premier [REDACTED] niet heeft geïnformeerd over haar besluit om het offensief te beginnen. De plannen voor de operatie zouden slechts ter kennis zijn gebracht van de minister van Defensie, die niet tot de islamitisch-fundamentalistische Refah-partij van [REDACTED] behoort. Dit geeft aan dat de regering-[REDACTED] niet alleen onder druk van de legerleiding staat maar inmiddels ook wordt gepasseerd.

BOSNIË-HERZEGOVINA

SFOR-personeel vastgehouden

Vorige week heeft zich in het westen van Bosnië-Herzegovina een incident voorgedaan, toen leden van het Bosnische Vijfde Korps luchtverdedigingswapens richtten op passerende SFOR-vliegtuigen. Daarop is een patrouille van SFOR naar de betreffende legerplaats gegaan omdat de aanwezigheid van de wapens een schending vormt van relevante wapenbeheersingsovereenkomsten. Aanvankelijk weigerde de bevelhebber van het Vijfde Korps, generaal [REDACTED] de betrokken wapens af te staan. Pas na interventie van de hoogste Bosnische autoriteiten (president [REDACTED] zijn de betreffende wapens aan SFOR overgedragen en vernietigd. Een element dat niet in de openbaarheid is gebracht, is dat het betrokken SFOR-personeel bijna twee dagen door leden van het Vijfde Korps is vastgehouden. De reden waarom het laatstgenoemde aspect verzwegen is, is waarschijnlijk het feit dat de VS, die een belangrijke rol speelt in SFOR, tevens betrokken is bij de (legale) wapenleveranties aan de Bosnische strijdkrachten. In de praktijk komen deze wapenleveranties vooral ten goede aan de Bosnische Moslims. Iedere suggestie dat de Moslims bestaande wapenbeheersingsovereenkomsten schenden (zoals ook de Serviërs dat doen) en zich gewapenderhand verzetten tegen pogingen dergelijke overtredingen te corrigeren, is uiterst onwelkom, zeker in een periode waarin de Moslims niet alleen een motief hebben, maar op grond van (legale en illegale)

[REDACTED]

wapenleveranties ook over de middelen beschikken, om aan te sturen op een hervatting van de strijd tegen (primair) de Serviërs. Hoewel de kwestie vermoedelijk vooral als gevolg van het temperament van [REDACTED] van Bosnische zijde hoog is opgespeeld, zijn herhalingen van dergelijke incidenten zeker niet uitgesloten.

RUSLAND

[REDACTED] ontslaat Minister van Defensie [REDACTED] en Chef Generale Staf

De Russische Minister van Defensie [REDACTED] en de Chef van de Generale Staf [REDACTED] zijn door President [REDACTED] ontslagen. Hun verantwoordelijkheden worden tijdelijk waargenomen door legergeneraal Igor Sergejev, de Opperbevelhebber van de Strategische Rakettroepen. Het ontslag komt op de dag dat de Russische Defensieraad bijeenkomt om over de militaire hervormingen te spreken.

In de afgelopen twee weken heeft [REDACTED] bij drie gelegenheden nadrukkelijk de koers voor de herstructurering van de krijgsmacht aangegeven. Op 7 mei werd een "Nationaal Veiligheidsconcept" aanvaard, waarin de dreiging vooral bij regionale conflicten werd gesitueerd, en de krijgsmacht diende zich daar dan ook op te concentreren. Voor *"een weinig waarschijnlijke, maar niet geheel verdwenen mondiale dreiging"*, werd de mogelijkheid open gelaten dat Rusland als eerste kernwapens zou gebruiken. Daarmee zette Rusland een stap in de richting van een soort 'flexible response'-strategie, waarin de strijdkrachten voor de afschrikking van een grootschalig conflict op kernwapens moeten vertrouwen. In zo'n strategisch concept vervalt de noodzaak voor een grootschalige conventioneel mobilisatievermogen. Doorgaans wordt dit concept aangeduid als het *"[REDACTED] concept"*, naar de Secretaris van de Russische Defensieraad, [REDACTED] heeft zich steeds tegen dit concept verzet en nooit willen uitsluiten dat de Russische strijdkrachten ook klaar moesten zijn voor een grootschalige conventionele oorlog.

In dezelfde periode diende de Russische regering een herziene staatsbegroting voor 1997 in, waarin de defensie-uitgaven van 104.000 miljard roebel werden verlaagd tot 83.000 miljard roebel (± 28 miljard gulden). [REDACTED] had eerder in het jaar al in niet mis te verstane bewoordingen aangegeven dat een begroting van 104 duizend miljard roebel volkomen ontoereikend was voor het "overleven" van de strijdkrachten. Deze week kwam [REDACTED] met een directief, dat de inkrimping en overheveling van de Luchtlandingstroepen naar de Landstrijdkrachten opschort. Daarmee greep hij in in de planning van het Ministerie van Defensie (zie onder). Kort voor de cruciale zitting van de Defensieraad van 22 mei gaf hij duidelijk te kennen de ontwikkelingen in het defensie-apparaat nauwlettend te volgen en wekt hij in ieder geval de suggestie te willen voorkomen dat de herstructurering van de krijgsmacht verzandt in de militaire bureaucratie.

President schort inkrimping en resubordinatie Luchtlandingstroepen op

President [REDACTED] heeft deze week per directief de eerder door hem opgedragen inkrimping en resubordinatie van de Luchtlandingstroepen (Russ. afkorting VDV) opgeschort. In maart had hij een decreet getekend om de VDV per 1 september 1997 te reduceren van 48.000 tot 34.000 man en op te nemen in de Landstrijdkrachten. De VDV zouden daarmee de status van een zelfstandig wapen, los van de krijgsmachtdelen, verliezen. Begin april had de president in een aanvullend directief aangegeven dat na de overheveling naar de Landstrijdkrachten

[REDACTED]

de VDV de kern van de *Mobiele Troepen* moeten gaan vormen. De *Mobiele Troepen* zijn een snel inzetbare, operatief-strategische reserve, die bij de herstructurering van de krijgsmacht moet worden gevormd uit elementen van diverse krijgsmachtdelen. [REDACTED] gaf in april ook opdracht om de hoge gevechtsgereedheid en het eigen karakter van de VDV te handhaven. In feite zou de overheveling naar de Landstrijdkrachten daarmee vooral een administratieve verschuiving zijn.

Als reden voor de opschorting gaf [REDACTED] deze week op, dat hij twijfels had over het behoud van de gevechtsgereedheid van de VDV na de overgang naar de Landstrijdkrachten. Daarnaast zouden, volgens [REDACTED] de plannen van het Ministerie van Defensie voor de herstructurering van de Landstrijdkrachten tegen zijn aanwijzing uit april ingaan om de VDV te gebruiken voor de *Mobiele Troepen*. Het feit dat [REDACTED] in dit verband stelde de VDV te blijven beschouwen als "een reserve van de Hoogste Opperbevelhebber" (=de President), doet vermoeden dat het Ministerie van Defensie plannen had om de VDV in de praktijk op te delen en onder bevel van lagere commandanten (i.c. de bevelhebber van de militaire districten) te stellen. [REDACTED] wil vasthouden aan één centrale onderbevelstelling.

De VDV was de afgelopen jaren een van de delen van het Russische leger met een relatief hoge paraatheid, waarbij de slecht getrainde en onderbezette Landstrijdkrachten schril afstaken. Er waren echter problemen om de VDV, ooit bij uitstek een onderdeel van het offensief georiënteerde Sovjet leger, in een nieuw defensief concept in te passen. Onder de voormalige Minister van Defensie [REDACTED] is - met de nadrukkelijk steun van [REDACTED] - het idee van de *Mobiele Troepen* ontwikkeld, waarvan de VDV de kern moesten vormen. De creatie van deze interservice-organisatie stuitte echter op grote weerstand in het Ministerie van Defensie en werd redelijk succesvol gesaboteerd. De zojuist ontslagen Minister van Defensie [REDACTED] heeft zich nooit duidelijk voor het concept van *Mobiele Troepen* uitgesproken.

Met het directief dat de inkrimping en overheveling van de VDV opschort, heeft [REDACTED] in de planning van het Ministerie van Defensie ingegrepen. Hiermee heeft hij kort voor de mogelijk cruciale zitting van de Defensieraad van 22 mei duidelijk te kennen gegeven de ontwikkelingen in het defensie-apparaat nauwlettend te volgen en wekt hij in ieder geval de suggestie te willen voorkomen dat de herstructurering van de krijgsmacht verzandt in de militaire bureaucratie.

Observatiecapaciteit in militair ruimtevaartprogramma gedeeltelijk hersteld

Met de lancering en in gebruikneming van de satelliet Kosmos-2343 (Murakabat) is de militaire observatiecapaciteit voor visuele beelden met een resolutie van 1 - 2 meter hersteld. Rusland is 230 dagen hiervan verstoken geweest en dat zal de continuïteit van inlichtingen over buitenlandse troepen- en materieelverplaatsingen geen goed hebben gedaan. Oorzaak voor deze langdurige periode zonder ruimtevaartbeelden was het niet beschikbaar zijn van draagraketten en het gebrek aan operationele satellieten. Dit was het gevolg van het niet beschikbaar stellen van aanvankelijk toegezegde fondsen. Gedurende de afgelopen periode heeft Rusland voornamelijk beelden van de commerciële aardobservatiesatelliet SPOT gekocht, maar deze beelden met een resolutie van ± 10 meter kunnen de Murakabat beelden niet vervangen. Rusland is sinds bijna een jaar ook verstoken van beelden die geschikt zijn voor technische inlichtingen (0,3 - 1 meter resolutie). Satellieten van de

[REDACTED]

Yantar klasse, die dit soort beelden kunnen maken, zijn sinds 11 juni 1996, toen de laatste naar de aarde werd teruggehaald, niet meer gelanceerd.

Op 20 mei 1997 verloor Rusland bovendien een aanvulling op haar elektronische observatiecapaciteit (ELINT) toen een (overigens in de Oekraïne gefabriceerde) Zenit-2 draagraket, die van de lanceerbasis Baikonoer in Kazachstan werd gelanceerd, na 42 seconden tot ontploffing moest worden gebracht omdat de motor weigerde. De lading, een Tselina-2 ELINT satelliet, de modernste waarover Rusland kan beschikken, ging hierbij verloren. De Tselina-2 moest helpen de ELINT observatiecapaciteit te versterken omdat de huidige satellieten in deze constellatie aan het einde van hun levensduur geraken.

Iran test Russische RD-214 raketmotor

Eerder is gerapporteerd dat de Amerikaanse pers in februari jl. melding maakte van de Russische leverantie van technologie en onderdelen van het - verouderde - SS-4 SANDAL raketsysteem (bereik iets meer dan 2000 km) aan Iran. Dat er sprake was van deze transactie werd door president [REDACTED] tijdens een onderhoud met premier [REDACTED] in februari in Moskou, toegegeven, maar is daarna door de Russische regering ontkend. Eind april is echter van Israëliëse zijde gemeld dat Iran reeds prototypen van ballistische raketten onder testcondities heeft afgevuurd, waarbij gebruik is gemaakt van de Russische RD-214 motor. Dit is de stuwmotor van de Russische SS-4 ballistische raket voor de middellange afstand (MRBM). Rusland heeft indertijd de RD-214 motor ook gebruikt voor haar ruimtevaartdraagraket Cosmos, die van Kapustin Yar werd gelanceerd. Het is mogelijk dat terwijl de Amerikaanse aandacht op het Iraanse programma voor ontwikkeling van ballistische raketten was gericht, Iran onder het mom van haar ruimtevaartprogramma toegang tot Russische hardware en technologie heeft gekregen. Dit zou betekenen dat deze nu worden toegepast in ballistische raketsystemen.

Het RD-214/SS-4 systeem was al eerder aanleiding voor een politieke controverse tussen de VS en Rusland. In oktober 1962 trachtte de Sowjet regering SS-4 systemen in San Cristobal op Cuba te plaatsen, hetgeen de Cuba-crisis inluidde.

OEKRAÏNE

Meningsverschil VS - Oekraïne over tactische ballistische raketten

De Secretaris van de Oekraïense Nationale Veiligheids- en Defensieraad, [REDACTED] heeft opnieuw afwijzend gereageerd op Amerikaanse voorstellen om de productie van tactische raketten met een bereik van 300-500 km te stoppen. Instandhouding van ontwikkelings- en productiefaciliteiten, zo stelde [REDACTED] is van levensbelang voor het Oekraïense militair-industriële complex. [REDACTED] zei tevens dat Oekraïne hiermee geen enkele non-proliferatieverplichting met betrekking tot rakettechnologie schendt. Volgens [REDACTED] zal Oekraïne haar raketten nooit aan iemand verkopen, al helemaal niet aan "landen met een twijfelachtige reputatie." Voor zover bekend heeft Oekraïne alleen aan Rusland (civiele) draagraketten geleverd. Er zijn echter aanwijzingen dat landen in het Midden-Oosten, met name Libië, in het recente verleden pogingen hebben gedaan om buiten de officiële kanalen rakettechnologie uit de Oekraïne te verwerven.

[REDACTED] stelde deze week dat Oekraïne tactische ballistische raketten produceert omdat die noodzakelijk zijn voor de landsverdediging. Hij reageerde dan ook negatief

[REDACTED]

op Amerikaanse voorstellen om de bestaande operationele raketten geleidelijk uit dienst te nemen. Oekraïne beschikt momenteel over circa 60 lanceerinstallaties voor deze categorie raketten, allen van het type SCUD.

[REDACTED] benadrukte dat Oekraïne "een ruimtevaartnatie en raketproducent is, was en zal blijven". Ook de bouw van strategische raketten (ICBM's) sloot [REDACTED] niet uit, al tekende hij hierbij aan dat "de noodzaak tot de bouw van dergelijke raketten weinig waarschijnlijk is". Overigens heeft Oekraïne in het kader van START alle strategische gevechtscoppen aan Rusland overgedragen en worden de ICBM's nu vernietigd. Kiev vraagt daarbij echter aan de VS om assistentie.

TADZJIKISTAN

Nieuwe overeenkomsten tussen regering en islamitische oppositie

President [REDACTED] heeft verklaard dat de regering en het verenigd islamitische verzet overeenkomsten hebben gesloten, die een doorbraak zouden betekenen in de onderhandelingen die een eind moeten maken aan de burgeroorlog in Tadzjikistan. Er zouden afspraken zijn gemaakt over een amnestieregeling, de voorbereiding van toekomstige verkiezingen en over het opnemen van vertegenwoordigers van de oppositie in de regering. De partijen zijn tevens de stationering van een militair contingent van de oppositie in de hoofdstad Dushanbe overeengekomen. Het verenigd islamitische verzet en de regering lijken serieus te streven naar de oplossing van de problemen, hoewel verschillende splintergroeperingen middels aanslagen en ontvoeringen het vredesproces in Tadzjikistan blijven verstoren.

Het is echter twijfelachtig of er binnen afzienbare tijd in Tadzjikistan in het hele land sprake kan zijn van een effectief centraal staatsgezag. Het noorden van Tadzjikistan, dat als een derde, min of meer neutrale partij in het gewapende conflict kan worden gezien maar altijd in onmin heeft geleefd met de uit het zuiden afkomstige regering, is niet betrokken bij de vorming van een nieuwe machtsstructuur in Tadzjikistan. Deze regio zal zijn eigen koers blijven varen. Dit geldt ook voor het geïsoleerde oosten van het land. Daarnaast zullen de activiteiten van lokale krijgsheren (ontvoeringen, aanslagen etc.) de veiligheidssituatie sterk negatief blijven beïnvloeden. Tenslotte bestaat nog steeds de dreiging die er uitgaat van het conflict in Afghanistan, waar de islamitische opstandelingen van de Taliban steeds meer terreinwinst lijken te boeken. Voor Tadzjikistan zou dit een toestroom van veel vluchtelingen en eventuele grensoverschrijdende gewelddadigheden tot gevolg kunnen hebben.

HONG KONG

Machtsoverdracht van Britse militairen aan Chinese militairen

Zoals bekend zal de Britse kroonkolonie Hong Kong op 1 juli a.s. na ruim 150 jaar terugkeren onder gezag van de Volksrepubliek China. In het kader van de naderende machtsoverdracht zullen Britse militairen plaatsmaken voor militairen van het Chinese Volksleger (PLA). De eerste 200 Chinese militairen zijn al in Hong Kong gearriveerd. De VR China zal naar verwachting ongeveer 5.000 militairen in Hong Kong stationeren. In deze troepenmacht zijn alle drie krijgsmachtdelen

[REDACTED]

vertegenwoordigd. De Chinese militairen zullen met lichte wapens worden uitgerust. Het hoofdkwartier komt in de Chinese stad Shenzhen, nabij Hong Kong, waar China nog eens 5.000 militairen zal stationeren. De commandant van de Chinese strijdkrachten in Hong Kong is generaal [REDACTED] en zijn plaatsvervanger is generaal [REDACTED].

De Chinese strijdkrachten in Hong Kong zullen aan de grens met China worden gelegerd om een mogelijke massale migratie van Chinese burgers naar Hong Kong na 1 juli a.s. te verhinderen. Voorts hebben de Chinese strijdkrachten als taak om de soevereiniteit van Hong Kong te verdedigen en dienen zij de 27.000 man sterke huidige politiemacht van Hong Kong te assisteren bij het handhaven van de openbare orde. Bij de bevolking van Hong Kong bestaat vrees en afkeer voor de Chinese strijdkrachten vanwege hun rol in het bloedig neerslaan van de pro-democratische studentenprotesten op het plein van de Hemelse Vrede in 1989. Daarom zullen de Chinese strijdkrachten zich naar verwachting (in eerste instantie) voorzichtig opstellen. Overigens zal de stationering van de Chinese troepen in Hong Kong nauwelijks van invloed zijn op de krachtsverhoudingen in dit gebied.